

European
Commission

Haridus ja koolitus 2020

Töörühmade töö kokkuvõte

2014–2015

Euroopa haridus- ja koolitussüsteemid pakuvad kodanikele suurepäraseid õppimisvõimalusi kogu eluks. Ometi lahkub rohkem kui üks kümnest õpilasest koolist ilma piisava kvalifikatsioonita, kõrghariduse on saanud vähem kui neli noort kümnest ning kahel täiskasvanul kümnest on kehv kirja- ja arvutamisoskus.

See näitab, et tuleb veel palju teha tagamaks, et meie haridussüsteemid annaksid eurooplastele vajalikud oskused selleks, et nad leiaksid oma koha tööturul ja ühiskonnas. Ühiseid probleeme, edukaid reforme ja häid tavasid käsitleva teabe vahetamine liikmesriikide vahel on hindamatu väärtusega. Hariduse ja koolituse raamistiku 2020 (edaspidi „HK 2020“) töörühmad aitavad hariduspoliitikaalasele koostööle märkimisväärselt kaasa.

Viimase kahe aasta jooksul on kuus töörühma vahetanud häid tavasid koolipoliitika, kõrghariduse, kutsehariduse ja -koolituse, täiskasvanuõppe, valdkonnaüleste oskuste ning digitaal- ja avatud õppe valdkonnas. Töörühmad on kaasanud rohkem kui 400 eksperti ELi 28 liikmesriigist, kandidaatriikidest ja Euroopa Majanduspiirkonna riikidest, samuti Euroopa sotsiaalpartnereid, aga ka huvirühmi esindavaid Euroopa tasandi ühendusi.

Mul on hea meel esitleda kokkuvõtet nende kuue rühma tööst, millest tahaksin esile tuua veebipõhise töövahendi, kolm võtmepädevusi käsitlevat raamistikku ning mitu valdkondlikku käsiraamatut, kuid samuti olulisi poliitilisi sõnumeid ja saadud õppetunde.

Sel kuul alustavad tööd kuus uut töörühma ja ma loodan, et käesolev brošüür osutub kasulikuks ja innustavaks kvaliteetsete haridus- ja koolitussüsteemide väljaarendamise toetamisel kogu Euroopas. Peame jätkama reformidega, et säilitada meie heaolu ja konkurentsivõimet ning tagada, et kõik eurooplased elaksid võimalikult täisväärtuslikult.

Tibor Navracsics

Euroopa hariduse, kultuuri, noorte ja spordi volinik

Veebruar 2016

Sisukord

KOOLIPOLIITIKA TÖÖRÜHM	2
KÕRGHARIDUSE AJAKOHASTAMISE TÖÖRÜHM	4
KUTSEHARIDUSE JA -KOOLITUSE TÖÖRÜHM	7
TÄISKASVANUÕPPE TÖÖRÜHM	11
VALDKONNAÜLESTE OSKUSTE TÖÖRÜHM	15
DIGITAAL- JA E-ÕPPE TÖÖRÜHM	18

Käesolevas dokumendis esitatud kokkuvõtte on koostanud komisjon koostöös töörühmade liikmetega. Selle sisu ei pruugi kajastada komisjoni ega liikmesriikide seisukohti; selle eesmärk on teha kokkuvõtte rühmades toimunud mitteametliku töö peamistest järeldustest.

Lisateavet töörühmade töö tulemuste kohta leiab aadressilt

http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/expert-groups_en.htm

HK 2020 töörühmad, kus osales üle 400 liikmesriikide ametiasutuste eksperdi ja muid sidusrühmi, on üks **HK 2020 meetmete** põhilisi täideviijaid. Töörühmad toetavad **üksteiselt õppimise ja heade tavade kindlakstegemise** kaudu liikmesriike haridus- ja koolitussüsteemide võtmeprobleemide lahendamisel ning Euroopa tasandil kokku lepitud ühiste prioriteetide saavutamisel. Aastatel 2014–2015 tegutses **kuus HK 2020 töörühma**.

Koolipoliitika töörühma kaks peamist töötulemust on:

1. **Koolidele mõeldud veebipõhine töövahend**, millega on kaasas **valdkondlikud juhised** selle kohta, kuidas rakendada terviklikku koolikäsitlust, et edendada kaasavat haridust ja vähendada koolist väljalangenud noorte arvu.
2. **Õpetajate esmaõppe kvaliteeti käsitlevate meetmete teatmik** „Õpetajate kogu karjääri vältava arengu kujundamine“, kus kavandatud poliitikameetmeid illustreeritakse näidetega kogu Euroopast.

Kõrghariduse ajakohastamise töörühm on vastastikuse õppe meetmete ning peadirektoraadi tasandil peetud poliitiliste arutelude põhjal välja töötanud **põhisõnumid**, mis aitavad kõrghariduse ajakohastamise tegevuskava rakendada eelkõige järgmistes küsimustes:

1. Kõrgharidusmaastiku ümberkorraldamine
2. Tulemuspõhine rahastamine ja tegevustulemuste kokkulepped
3. Piirkondlik teadmiste kolmnurk
4. Rahvusvahelisemaks muutumine, liikuvus ja äsja saabunud rändajad
5. Töölase konkurentsivõime parandamine
6. Kõrgkooliõpingute lõpuleviimise parandamine

Kutsehariduse ja -koolituse töörühm on välja töötanud esmajoones poliitikakujundajatele, sotsiaalpartneritele ja koolituse pakkujatele suunatud **20 juhtpõhimõtet** selle kohta, kuidas luua soodsaimad tingimused **tulemuslikuks õpipoisiõppeks ja tööloppimiseks**. Need juhtpõhimõtted hõlmavad järgmisi poliitikaküsimusi:

1. Riiklik juhtimine ja sotsiaalpartnerite kaasamine
2. Õpipoisiõpet pakkuvate ettevõtjate, eelkõige VKEde toetamine
3. Õpipoisiõppe atraktiivsus ja parem kutsenõustamine
4. Tööloppimise kvaliteedi tagamine

Täiskasvanuõppe töörühm on vastastikuse õppe alase tegevuse ja kahe uuringu põhjal välja töötanud põhisõnumid ja hariduspoliitika alased soovitusel, mille eesmärk on:

1. Parandada täiskasvanute põhioskusi
2. Arendada täiskasvanute digitaalioskusi ja avatud hariduse vahendite kasutamist
3. Suurendada poliitikameetmete tõhusust, tulemuslikkust ja sidusust

Valdkonnaüleste oskuste töörühm on toetanud **keele- ja digitaaloskuste ELi ühise võtmepädevuste raamistiku** kasutuselevõttu ning **ettevõtlushariduse raamistiku** väljatöötamist.

Digitaal- ja e-õppe töörühm on aidanud välja töötada järgmist:

1. **Haridusasutuste võrdlusraamistik**, st digitaalselt pädevate haridusasutuste raamistik („Digitally-Competent Educational organisation“ framework), mis aitab haridusasutustel kasutada digitaal- ja e-õppe kõiki võimalusi.
2. **Põhisõnumid** avatud hariduse järgmiste osade kohta: kvaliteedi tagamine ning avatud õppematerjalide koostamine ja kasutamine.

Käesolevas dokumendis esitatakse nimetatud tulemuste kohta rohkem teavet. See on suunatud poliitikakujundajatele.

KOOLIPOLIITIKA TÖÖRÜHM

Kõnealuse töörühma eesmärk oli aidata riikidel parandada kooliharidust, edendades poliitikakujundamist vastastikuse õppe ja heade tavade vahetamise kaudu. Sellest eesmärgist lähtuvalt keskendus rühm kahele peamisele probleemile: koolist väljalangemise küsimusega tegelemine ja õpetajate esmaõppe parandamine.

Töörühma töö peamised tulemused on:

- **Euroopa koolidele mõeldud veebipõhine töövahend**, millega on kaasas **valdkondlikud juhised** selle kohta, kuidas rakendada terviklikku koolikäsitlust, et edendada kaasavat haridust ja vähendada koolist väljalangemist;
- **õpetajate esmaõppe kvaliteeti käsitlevate meetmete teatmik**, milles uuritakse võimalusi, kuidas riigid saaksid muuta õpetajate ettevalmistust nende ees seisvate nõudlike ülesannete täitmiseks asjakohasemaks ja kvaliteetsemaks. Kavandatud poliitikameetmeid illustreeritakse paljude näidetega kogu Euroopast.

Koolist väljalangemine

Töörühm uuris, kuidas saab kohalikul ja kooli tasandil koostööd tehes kõige paremini lahendada keerulist ja mitmemõõtmelist koolist väljalangemise probleemi ning edendada kõikide laste ja noorte edasijõudmist hariduses. Seejuures lähtuti koolist väljalangemise määra vähenemisest kogu ELis, kuid võeti arvesse ka silmatorkavaid erinevusi Euroopa riikide, piirkondade ja õppijate rühmade vahel. Tunnistades, et õppijad langevad koolist välja paljudel erinevatel ja omavahel tihedalt seotud põhjustel pika järkjärgulise kõrvalejäämisprotsessi tulemusena, mis on sageli seotud kehvade õpitulemustega, järeldas töörühm, et kool on vaid üks institutsioon, mis saab võidelda koolist väljalangemise vastu, kuid ta ei saa tegutseda isoleeritult, kuna on ka palju kooliväliseid tegureid, mis mõjutavad lapse õppetöös osalemist ja edasijõudmist.

Tuginedes koolist väljalangemise temaatilise töörühma töö tulemustele (2011–2013), võttis töörühm seisukoha, et koolist väljalangemise tõkestamiseks on vaja **terviklikku koolikäsitlust**, mille puhul **tegutseb kogu koolipere ühtselt, kollektiivselt ja ühiselt, tehes tihedat koostööd eri sidusrühmadega väljastpoolt**. Töörühm tegi kindlaks vajalikud poliitilised tingimused ja meetmed selliste käsitluste tõhusaks rakendamiseks, samuti mitmesugused kooli tasandi head tavad eri liikmesriikidest. Näiteid headest tavadest ja muudest vahenditest tehakse poliitikakujundajatele ja erialatöötajatele kättesaadavaks uue koolidele suunatud Euroopa töövahendi kaudu;¹ see on ainulaadne veebipõhine platvorm, mis jääb edasiseks koostööks avatuks kooli sidusrühmadele kogu Euroopas. Töövahend, millega edendatakse kaasavat haridust ja terviklikku koolikäsitlust, hõlmab paljusid valdkondi ning seda ajakohastatakse ja laiendatakse pidevalt.

Töörühma peamised **poliitilised sõnumid** on järgmised:

- Kõige mõjusam viis hoida ära koolist väljalangemist on tagada, et igal lapsel ja noorel on võrdne juurdepääs kaasavate ja asjakohaste õppekavadega ning innustavate ja pühendunud töötajatega **kvaliteetsele ja kaasavale haridusele**, võimalus selles osaleda ja sellest kasu saada.
- **Koolis** peaksid olema **kesksel kohal õppijad ja nende erinevad vajadused** – kõikide õpilaste puhul tuleks seada kõrged ootused, et nad suudaksid saavutada oma täieliku potentsiaali.

¹ Kättesaadav portaalis School Education Gateway: <http://www.schooleducationgateway.eu/en/pub/index.htm>

– **On vaja tõhusat juhtimist ja haldamist**, et edendada koolipere meeskonnatööd ja ühiseid tavasid ning viia koolitöös osalejad kokku muude sidusrühmadega, et tagada õppetöös edasijõudmine ja ennetada koolist väljalangemist.

– On vaja tahet investeerida **koolijuhtide, õpetajate ja teiste koolitöötajate pidevasse kutsealasesse arengusse**, pöörates tähelepanu teadlikkusele koolist väljalangemise protsessidest ning vajalikele pädevustele ja oskustele haridusliku mahajäämuse ja õpilaste motivatsioonipuuduse kõrvaldamiseks.

– **Kooli arendamise ja täiustamise protsess** peaks sisaldama eesmärgi tegeleda koolist väljalangemise põhjustega ning hõlmama kogu kooliperet, sidusrühmi, eri spetsialistidest koosnevaid meeskondi, kohalikke kooliväliseid teenistusi, lapsevanemaid ja peresid.

Haridus on **jagatud vastutus vanemate ja kooli vahel** – see peab põhinema pooltevahelisel vastastikusel usaldusel ja koostööl.

Õpetajate esmaõpe

Töörühm leidis, et õpetajate esmaõpe on hariduspoliitikas väga oluline valdkond, mille abil toetada üleminekut uutele töökultuuridele ja õpetamismeetoditele, panna alus õpetajate suutlikkusele kohaneda muutuvate tingimustega ja olukordadega ning suurendada õpetaja elukutse atraktiivsust.

Töörühm võtab oma töö tulemused kokku juhenddokumendis „**Õpetajate kogu karjääri vältava arengu kujundamine. Õpetajate esmaõpe – poliitiliste meetmete teatmik**“, kus on välja toodud, miks peaks õpetajate esmaõppe kavade kvaliteet ja asjakohasus olema poliitikakujundajate jaoks esmatähtis küsimus, ning osutatud võimalikele poliitikalahendustele.

Teatmikus keskendutakse õpetajate esmaõppe kolmele peamisele valdkondlikule probleemile.

Esiteks väidetakse teatmikus, et muutus nõuab ulatuslikke meetmeid, mis **ühendaksid sujuvalt õpetajate erialase enesetäiendamise eri etapid, võttes arvesse tervet karjääri**. Teatmikus on toodud näiteid poliitikameetmetest, mis põhinevad arusaamal **õpetajakutsest kui terviklikust protsessist**, ning pööratud tähelepanu omavahel seotud eri vaatenurkade ühendamisele, sealhulgas õpetajate õpivajadused, nende toetamise süsteemid, karjäärivõimalused, pädevustasemete korraldus ja koolikultuuri mõju. Selles mõttes on õpetajate esmaõpe pikema ja dünaamilise protsessi esimene osa, mitte eraldiseisev ja lõpetatud etapp.

Teiseks oodatakse õpetajatelt üha enam koostööd nii nende enda õpetamistöö kui ka õppimise parandamiseks. Töörühm leidis, et **ühisõppe (collaborative learning) tulemuslikuks edendamiseks** õpetajate seas on vaja muudatusi nii tavades kui ka töökeskkonnas, kuid samuti on vaja muuta mõtteviisi ja arendada uut töökultuuri, kus õpetajate esmaõppel on võtmeroll. Riikide jagatud kogemused hõlmavad viise, kuidas ergutada ja toetada koostööd; näiteks võib tuua tegevusuuringud, koostöövõrgustike loomise ning koostööl põhineva juhtimise koolituse.

Kolmandaks väidetakse teatmikus, et üha keerulisemates haridussüsteemides on **õpetajate esmaõppe riiklik juhtimine** tugevam, kui see tugineb koostööl põhinevatel lähenemisviisidel, kus valitsused kaasavad aktiivselt õpetajate esmaõppe pakkujad ja muud sidusrühmad. Riikide kogemused osutavad **koostööl põhineva juhtimise** eri vormidele (sealhulgas uued struktuurid, foorumid, rahastamismehhanismid ja raamistikud), mille aluseks on dialoog ja osalemine ning mis võimaldavad sidusrühmadel jagada vastutust õpetajaskonna hea ettevalmistuse eest.

Iga nimetatud teema puhul on teatmikus esitatud arutelu põhikontseptsioonide üle, Euroopas hiljuti võetud poliitikameetmete analüüs ja näited **muutusi toetavatest meetmetest** ning teema kokkuvõtteks esitatakse **soovitavad poliitikameetmed**.

KÕRGHARIDUSE AJAKOHASTAMISE TÖÖRÜHM

Allpool esitatud põhisõnumid, mis põhinevad riiklike ametiasutuste ja kõrgkoolide esindajate kogemustevahetusel, on sõnastatud riikidepõhiste seminaride kokkuvõttena ja tuginevad tõendusmaterjalile².

Kõrgharidusmaastiku ümberkorraldamine

Liikmesriigid soovivad edendada kõrgharidussüsteemide paremat kvaliteeti, tõhusust ja vajadustele vastavust. Struktuursel tasandil on üheks poliitikalahenduseks kõrgharidusmaastiku reformimine, soodustades vertikaalset või horisontaalset mitmekesisust ja spetsialiseerumist haridusasutuste vahel ja/või tugevdamist ühinemiste ja liitumiste kaudu. **Selleks et luua kõrgharidusmaastik, kus kvaliteedi, tõhususe ja vajadustele vastavuse eesmärgid oleksid tasakaalus, peaksid valitsused koos peamiste sidusrühmadega määrama kindlaks reformi eesmärgi ja kehtestama kõrghariduse üldise visiooni.** Nad peaksid analüüsima kõrgharidussüsteemi parandamise võimalusi ja kavandatud muudatuste ning nende oodatava mõju ja tagajärgede vahelisi põhjuslikke seoseid. Oluline on arutada kavandatud muudatuste vajalikkust ja sisu, et kõik osapooled oleksid teadlikud kavandatava reformi ja eesmärgiks seatud tulemuste parandamise vahelisest seosest. Tuleks luua õiguslik **raamistik süsteemi ümberkorraldamise hõlbustamiseks ja selle hinnanguliste kulude arvutamiseks.** Samuti tuleks **pakkuda kõrgharidusasutustele stiimuleid ning kontrollida ja hinnata reformi tulemusi.** Reformidega peaksid kaasnema kõrgkoolidele pakutavad stiimulid ning asjakohased kontrolli- ja hindamismeetmed.

Tulemuspõhine rahastamine ja tulemuslepingud

On õiguspärane, et ametiasutused püüavad tagada, et avaliku sektori investeeringud kõrgharidusse suurendaksid kõrgkoolide panust ühiskonda ja majandusse. Kuigi haridusasutustele rahastamisvahendite jaotamise aluseks on rahastamine läbipaistvate valemite alusel, kasutavad valitsused üha rohkem tulemuslepinguid, et tugevdada haridusasutuste strateegilist planeerimist ja tulemustele suunatust. **Tulemuslepingud on paindlik vahend, millega võib täiendada valemipõhist rahastamist, kuna need sisaldavad nii kvalitatiivseid kui ka kvantitatiivseid ning haridusasutuste kaupa eristatud eesmärgid.** Hoolikalt valitud kvantitatiivsed eesmärgid ja nendega seotud näitajad tagavad, et mehhanism ja põhjuslikud seosed, mille kaudu haridusasutus võib eesmärgid saavutada, on selged ja et andmete kogumine on võimalik. **Tulemuspõhised süsteemid peaksid olema suhteliselt lihtsad,** sest konkreetse näitaja põhimõju sõltub sellega seotud rahastamise protsendist. Tulemuslepingutega seotud rahastamine peaks ideaaljuhul **olemasolevat rahastamist täiendama.** Kui eesmärkide mittedaavutamine toob kaasa rahalised tagajärjed, **ei tohiks rahastamisvahendite summa seada ohtu haridusasutuste finantsstabiilsust.**

Piirkondlik teadmiste kolmnurk

Kõrgharidusasutused saavad oma piirkonna arengule ja majanduskasvule kaasa aidata järgmiselt: a) edendades innovatsiooni teadusuuringute kaudu; b) edendades ettevõtlust ja äritegevust; c) aidates kaasa inimkapitali ja oskuste arendamisele ning d) parandades keskkonna- ja sotsiaalseid tingimusi taastamise ja kultuuri arendamise kaudu. Tugeva piirkondliku teadmistekolmnurga väljaarendamiseks **peaksid kõrgharidusasutused,**

² http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/expert-groups_en.htm

ettevõtjad ning kohalikud ja piirkondlikud ametiasutused määrama kindlaks koostöö ja ühismeetmete juhtimise ühised prioriteetid, milles võetakse arvesse selle piirkonna vajadusi ja potentsiaali, kus nad asuvad. Oluline on ühtlustada kõrgharidusasutuste pakutav haridus ning teadus- ja arendustegevus ning innovatsioon piirkondlike vajadustega, samuti **tugevdada koostööd ja teadmiste vahetamist kõrgharidusasutuste ning laiemate majandus- ja ühiskonnaringkondade vahel**. Selleks et kasutada ära kõrgharidusasutuste potentsiaali regionaalarengus, peaksid valitsused **tagama institutsionaalse autonoomia rahastamisel, palkade maksimisel ja kinnisasjade puhul**, viima finantsstiimulid kooskõlla eesmärkidega ning lihtsustama avalikku aruandlust, kontrollides ja hinnates tulemusi.

Rahvusvahelisemaks muutumine, liikuvus ja äsja saabunud rändajad

Vaja on põhjalikke kõrgharidusele suunatud rahvusvahelistumise strateegiaid tagamaks, et Euroopa oleks jätkuvalt kõige atraktiivsem sihtkoht välisüliõpilastele ja et sellest oleks kasu ka kodumaal õppijatel. Kõrgharidusasutused võivad etendada olulist rolli ka **äsja saabunud sisserändajate integreerimisel**, sest sisserändajad kalduvad olema parimas tööeas ja neist pooled on alla 25-aastased. Sisserändajate esmast integratsiooniprotsessi võib soodustada järgmiste vahenditega: i) kiire varasemate õpingute arvestamise süsteem, millele lisanduvad vajaduspõhine oskuste täiendamine ja muud täienduskursused; ii) intensiivsed keele- ja kultuurikursused; iii) teave, nõustamine ja juhendamine ning iv) kõrgharidusele juurdepääsu avardamine, kaotades elamisloastaatusest tulenevad piirangud.

Töölase konkurentsivõime parandamine

Kuigi kõrgkooli lõpetanute olukord tööturul on üldiselt parem kui madalamalt kvalifitseeritud töötajatel, **tuleb kõrgharidussüsteemidega tagada, et tudengid saavad hariduse, mis valmistab neid ette tulevaste muutuste jaoks**. Valitsused saavad sellele kaasa aidata järgmiselt: a) tehes kindlaks, milliste teadmiste ja oskuste järele on tulevikus nõudlust; b) pakkudes kutsenõustamist; c) töötades välja asjakohase kõrghariduse pakkumise ning d) luues sidemeid kõrghariduse ja töömaailma vahel. Selleks et vajatavaid oskusi parimal viisil välja selgitada, tuleks esmatähtsaks pidada **üldise oskuste ja pädevuste prognoosimist**.

Kõrgharidusprogrammide kavandamist ja kutsenõustamist saab parandada, muutes kättesaadavaks karjääriuuringute anonüümseks muudetud riikliku tasandi koondandmed. Asjakohaste kõrgkoolikursuste pakkumine eeldab seda, et **loobutakse õpetajakesksetest õppetavadest** ja liigutakse õpilasekesksete mudelite ning **praktilise, probleemipõhise õppe suunas**. Valitsused saavad seda arengusuunda toetada, ergutades kasutama aktiivset õpet, uusi õppimise ja õpetamise vorme ning selliseid programme nagu lühitsükli kraadiõpe, multidistsiplinaarne ja kutsealane bakalaureuseõpe ning kutsesuunitlusega kõrgharidus. **Töölõppimise ja valdkonnaüleste oskuste juurutamine kõrghariduses** on üks peamisi meetmeid, mille abil parandada kõrgkooliõpingute lõpuleviimist, kuna sel on positiivne mõju kõikide üliõpilaste motivatsioonile, õpingute lõpetamisele ja töölasele konkurentsivõimele. Töörühm leppis kokku, et poliitikakujundamisel tuleks leida tasakaal, kus võetakse arvesse tööturu vajadustele vastavate kõrgharidusasutuste olulisust ning vajadust pakkuda üliõpilastele pikas perspektiivis tasuvat ja kogu ühiskonnale kasulikku mitmekülgset haridust.

Kõrgkooliõpingute lõpuleviimise parandamine

Kõrgkooliõpingute lõpetanute hulga suurendamine või õpingute edukuse parandamine on tihedalt seotud kõrghariduse kättesaadavuse ja kvaliteediga. **Juurdepääsu ja edukusega seotud selgete eesmärkide ja prioriteetide seadmine** ning eesmärkide vastastikune kinnitamine annab tulemuseks tõhusamad poliitikameetmete

kombinatsioonid. Tõenditel põhinev poliitika eeldab **õpingute edukuse mõõtmist kogu üliõpilaspõlve vältel**. Poliitikakujundamisel võivad anda tõhusat teavet **nii liikmesriikide kui ka kõrgharidusasutuste tasandil toimivad üliõpilaste jälgimise ja uurimise süsteemid**. Tulemused tuleks teha **hõlpsasti kättesaadavaks** kõigile asjaomastele sidusrühmadele, st need tuleks avaldada ja neid tuleks üldsusele tutvustada.

Valitsused peaksid edendama **ulatuslikke ja läbipaistvaid teadmiste ja oskuste arendamise süsteeme, mis ulatuksid eelõppest kolmanda taseme hariduse ja elukestva õppeni**. Kõrgkooliõpingute lõpuleviimise probleeme võib seostada sarnaste probleemidega keskhariduses. Kõrgharidusasutused võivad aktiivses koostöös kohalike koolidega suurendada potentsiaalsete üliõpilaste püüdlusi ja koolis edasijõudmist. Valitsused võivad **kasutada konkurentsipõhiseid rahastamisstiimuleid, et suurendada teatud rühmade siirdumist kõrgkoolidesse ja tegeleda ebatraditsiooniliste õppijate vajadustega**. Tupikseisude kõrvaldamine haridusteelt, eri tasandite ja osalejate vaheliste sidemete parandamine ja varasemate õpingute arvestamine aitab **luua toimivaid lahendusi süsteemiülese ja -sisese liikuvuse soodustamiseks**.

KUTSEHARIDUSE JA -KOOLITUSE TÖÖRÜHM

Kutsehariduse ja -koolituse töörühm on välja töötanud **20 juhtpõhimõtet** selle kohta, kuidas luua ja toetada tulemuslikku õpipoisiõpet ja tööloppimist. Juhtpõhimõtetes käsitletakse õpipoisiõppe pakkumise nelja põhiprobleemi: riiklik juhtimine ja sotsiaalpartnerite kaasamine, toetus õpipoisiõpet pakkuvatele ettevõtjatele, eelkõige VKEdele, õpipoisiõppe atraktiivsus ja parem kutsenõustamine ning tööloppimise kvaliteedi tagamine. Põhimõtteid illustreeritakse osalenud riikidest pärit tõsieluliste näidetega, mis toovad esile, kuidas saab võtta kasutusele õpipoisiõppe ja tööloppimise teatavaid elemente.

Komisjoni juhitud töörühmas osalesid ELi liikmesriikide, EFTA riikide, kandidaatriikide, samuti ELi sotsiaalpartnerite ning kutseharidust ja -koolitust pakkuvate asutuste organisatsioonide, Cedefopi ja Euroopa Koolitusfondi (ETF) esindajad.

Riiklik juhtimine ja sotsiaalpartnerite kaasamine

Valitsused peaksid **looma selge ja järjepideva õigusraamistiku, mis võimaldaks õpipoisiõppe partneritel vastastikuste õiguste ja kohustuste raames tõhusalt tegutseda (1)**. Õpipoisiõppe partnerid on õpipoiss, koolitav ettevõtja ning kutseharidust ja -koolitust pakkuv kool või koolituskeskus. Õigusraamistikus tuleks tunnustada õpipoisi õppijastaatust ja tagada tema õigus tugevaid, ülekantavaid oskusi arendavale kvaliteetsele koolitusele.

Õpipoisiõppe suhtes kohaldatakse muud liiki haridusest ja koolitusest sagedamini eri valdkondade õigusakte (haridus, tööhõive jne). Seepärast tuleks riiklikus juhtimises pöörata erilist tähelepanu järjepidevusele. Tõhususe tagamiseks tuleks peamiste partnerite (kutsehariduse ja -koolituse pakkujad, tööandjad, õpipoisid ja sotsiaalpartnerid) õigused ja kohustused kindlaks määrata õigusaktidega ning samas kaasata tööandjate ja töötajate esindajad õpipoisiõppe sisu, hindamist ja sertifitseerimist puudutavate küsimuste lahendamisse. Seega ei peaks valitsused tegelema õpipoisiõppe üksikasjadega, vaid pigem looma sobiva õigusraamistiku.

Riiklik juhtimine peaks hõlbustama **pidevat struktureeritud dialoogi kõikide õpipoisiõppe partnerite vahel, sh pakkuma koordineerimise ja otsuste tegemise läbipaistvat meetodit (2)**.

Tähelepanu tuleks pöörata ka **sotsiaalpartnerite rolli tugevdamisele suutlikkuse suurendamise, kohustuste võtmise ja rakendamise eest vastutuse võtmise kaudu (3)**. Sotsiaalpartnerite kaasatus on eduka õpipoisiõppe süsteemi oluline tegur. Sotsiaalpartnerid võivad näiteks tagada, et õpipoisiõppe programmid oleksid hästi toimivad ja et neid vaadataks regulaarselt läbi, et täita tööturu vajadusi.

Lisaks on kvaliteetse õpipoisiõppe eelduseks **süsteemilise koostöö edendamine kutseharidust ja -koolitust pakkuvate koolide või koolituskeskuste ning ettevõtjate vahel (4)**. Sellisest pidevast koostööst ja toest, mida pakutakse ettevõtjate ja haridusasutuste partnerluse kaudu kohalikul tasandil, võivad kasu saada eelkõige piiratud haldusressurssidega VKEd.

Õpipoisiõppest peaks kasu olema nii õppijatele kui ka koolitavatele ettevõtjatele. Paljud koolitavad ettevõtjad saavad õpipoisiõppeprogrammide pakkumisest kasu, sest tänu nendele programmidele on neil koolitatud inimesed, kes vastavad ettevõtte konkreetsetele vajadustele. Lisaks võib õpipoisiõppe suurendada teiste töötajate huvi koolituse vastu; see loob koolitavas ettevõtjas ja ka vastavas sektoris nn koolituskultuuri. Seepärast on oluline, et riigi tasandil juhtimisega **tagataks ressursside ja soodustuste tasakaalustatud jagamine, mis toob vastastikust kasu ettevõtjatele, pakkujatele ja õppijatele (5)**.

Õpipoisiõpet pakkuvate ettevõtjate, eelkõige VKEde toetamine

Selge ja järjepidev õigusraamistik on oluline eeltingimus, kuid see ei pruugi olla piisav, et motiveerida ettevõtjaid võtma tööle õpipoisse. Paljud ettevõtjad, eriti VKEd peavad õpipoiste töölevõtmist ikka veel koormavaks halduskulude tõttu, mida nõuab õpipoistele juhendaja määramine, kutseharidust ja -koolitust pakkuvate koolidega koostöö tegemine jne. Seetõttu on selleks, et motiveerida ettevõtjaid õpipoisse tööle võtma, vaja **toetusmeetmeid, mis muudavad õpipoisiõppe VKEdele atraktiivsemaks ja kättesaadavamaks (6)**.

Selleks et tagada noorte tööalane konkurentsivõime, tuleks õpipoisiõppe sisu ja pakkumist pidevalt ajakohastada vastavalt tööturu vajadustele, võttes samas arvesse konkreetse koolitava ettevõtja vajataavaid oskusi. See nõuab **õige tasakaalu leidmist koolitavate ettevõtjate erioskuste alaste vajaduste ja õpipoiste tööalase konkurentsivõime vahel (7)**.

Oluline on **keskenduda ettevõtjatele, kellel puudub eelnev kogemus õpipoistega (8)** ning kes vajavad nii rahalisi kui ka mitterahalisi toetusmeetmeid.

Õpipoisiõpet sisaldav kutseharidus ja -koolitus võib mängida olulist rolli ebasoodsas olukorras olevate, sageli mittetöötavate ja mitteõppivate noorte sotsiaalses kaasamises. See võib aga tähendada lisakulutusi ettevõtjatele, kes selliseid õpipoisikohti pakuvad. Seepärast võib olla oluline **toetada ettevõtjaid, kes pakuvad õpipoisiõpet ebasoodsas olukorras olevatele õppijatele (9)**.

Lisaks võib olla oluline **motiveerida ja toetada ettevõtjaid määrama oma õpipoistele kvalifitseeritud koolitajaid ja juhendajaid (10)**.

Õpipoisiõppe atraktiivsus ja parem kutsenõustamine

Õpipoisiõppe edendamine ei sõltu ainult ettevõtjate motiveerimisest, vaid ka noortest, potentsiaalsetest õppijatest ja nende vanematest, kes peaksid õpipoisiõpet sisaldavat kutseharidust ja -koolitust võrreldes muude haridusvõimalustega atraktiivseks. On oluline, et kutseharidust ja -koolitust ei tajutaks nõ tupikteena, kust on raske liikuda muude haridus- või karjäärivõimaluste juurde. Seetõttu on oluline **edendada kutsehariduse ja -koolituse ning muude haridus- ja karjäärivõimaluste omavahelist sidusust (11)**. Näiteks saab sidusust suurendada seeläbi, et kutsehariduse ja -koolituse läbinutele antakse ametlik juurdepääs kõrgharidusele, luues üleminekuprogramme ja/või integreerides valdkonnaüleseid oskusi kõikidel kutsehariduse ja -koolituse tasanditel.

Õpipoisiõpet sisaldaval kutseharidusel ja -koolitusel ei ole praegu sama staatust nagu üld- või akadeemilisel haridusel ning paljudes riikides peetakse seda sageli teisejärguliseks hariduseks ja koolituseks. Seetõttu tuleb **parandada kutsehariduse ja -koolituse ning õpipoisiõppe kuvandit, edendades nende puhul tiptaset (12)**. Tiptaseme edendamine tähendab, et kõik õpipoisiõpet sisaldava kutsehariduse ja -koolituse pakkumisega seotud sidusrühmad (õppijad, koolid, õpetajad, koolitavad ettevõtjad ja sotsiaalpartnerid) peaksid püüdma suurendada oma kutsealal ametialast uhkust, tehes oma parima, et arendada kvaliteetseid oskusi ja muutes need üldsusele nähtavaks.

Kutsenõustamine, mis võimaldab noortel teha põhjendatud valikuid (13), on oluline element, mis aitab noori koolist tööellu üleminekul. Kutsenõustamine on pidev protsess, mis võib saada alguse varajases etapis algkoolis ja jätkuda, kui noored saavad täiskasvanuks ning teevad oma valikuid haridustee ja karjääri osas. Tagamaks, et nõustamine oleks noortele kättesaadav, võiks hea lahendus olla sellise mitut kanalit hõlmava lähenemisviisi kasutuselevõtt, milles on ühendatud individuaalne nõustamine ja muud teavitamisliigid nagu internet, abitelefoniid jne.

See, kas noored peavad õppimist atraktiivseks ja viivad oma õpingud lõpule, sõltub ka nende suhetest kutsehariduse ja -koolituse õpetajate ja koolitajatega ning viimaste

pädevusest. **Õpipoisiõppe atraktiivsuse suurendamiseks kutsehariduse ja -koolituse õpetajate kvaliteedi tõstmise kaudu (14)** võib seetõttu olla oluline pidevalt ajakohastada kutsehariduse ja -koolituse õpetajate ja koolitajate kutse- ja pedagoogilisi oskusi. Lisaks on oluline koolide ja ettevõtjate vaheline koostöö, et tagada kvaliteetne õpipoisiõppe ning parandada õpetajate teadmisi praegustest töötavatest ja koolitajate teadmisi pedagoogikast ja didaktikast.

Õpipoisiõpet sisaldava kutsehariduse ja -koolituse atraktiivsuse suurendamine eeldab ka noorte ja nende vanemate mõtteviisi mõjutamist, kuna nende arusaamad kutseharidusest ja -koolitusest võivad olla iganenud. Arusaamade mõjutamiseks on vaja **edendada kutsehariduse ja -koolituse ning õpipoisiõppe atraktiivsust mitmesuguste teadlikkuse suurendamisele suunatud tegevuste kaudu (15)**. Sellised teadlikkuse suurendamisega seotud tegevused nagu proovitöötamine (*work tasters*) ja töövarjuks olemine (*job shadowing*) võib aidata noortel teha põhjendatud haridus- ja karjäärivalikuid. Samal ajal saab teadlikkuse suurendamise meetmete abil võidelda kutsehariduse ja -koolituse ning õpipoisiõppe suhtes kehtivate stereotüüpide ja eelarvamuste vastu. Tõhususe huvides tuleks teadlikkuse suurendamise meetmeid kasutada nii riigi kui ka sektorite tasandil ning kaasata sellesse sotsiaalpartnerid.

Töölõppimise kvaliteedi tagamine

Kutsehariduse ja -koolituse kvaliteedi tagamine on üleeuroopalise koostöö tähelepanu keskpunktis olnud üle kümne aasta. Viimasel ajal on tähelepanu juhitud ka töölõppimise kvaliteedile. Töölõppimine eeldab **õpipoisiõppe kvaliteedi tagamise selge raamistiku olemasolu nii süsteemi, koolituse pakkujate kui ka ettevõtjate tasandil; sellega tagatakse süstemaatiline tagasiside (16)**. Õpipoisiõppe kvaliteedi tagamise tingimused tuleks kokku leppida kõikidel tasanditel (poliitikakujundajad, ettevõtjad, kutsehariduse ja -koolituse pakkujad) ning selgelt tuleks määratleda eri partnerite rollid ja ülesanded ning koostöömehhanismid. Kuid töölõppimise kvaliteeti ei suudeta tagada üksnes õigusliku ja ametliku korraga.

Üks põhiprobleeme on see, et süsteemid ja asutused peaksid suutma kohaneda muutustega. Riigi tasandil tuleks sisse seada mehhanismid, mis **tagavad, et kutseharidus- ja -koolitusprogrammide sisu vastab ettevõtjate ja ühiskonna muutuvatele vajadustele oskuste järele (17)**. Selleks on vaja süstemaatilist, tõenduspõhist kutseharidus- ja -koolituspoliitikat, kus prognoositakse regulaarselt, milliseid oskusi on vaja, ning hinnatakse kutsehariduse ja -koolituse reforme ja katseprojekte.

Kvaliteedi saavutamiseks tuleb **õpipoisiõppe partnerite vahelise regulaarse koostöö kaudu edendada ka vastastikust usaldust ja austust kõigil tasanditel (18)**. Näiteks kohalikul tasandil võib koostöö hõlmata õpipoiste lõpueksamite ühist läbiviimist ettevõttesiseste koolitajate, õpetajate ja kutseala esindajate poolt, et tagada koolis ja ettevõtja juures toimuva koolituse ühtsus. Riigi tasandil võib see hõlmata asjaomaste ametiasutuste vahelist dialoogi.

Töölõppimise kvaliteedi tagamise üks oluline element on **tagada õiglane, tõene ja usaldatav õpitulemuste hindamine (19)**. Kuna õpe võib toimuda erinevates õpikeskkondades, peaksid õpitulemused toimima hindamise ühise võrdlusalusena. Lisaks peaks hindamine toimuma ettevõtluskeskkonnas või sellega sarnases keskkonnas, et selle tulemused oleksid võimalikult realistlikud. Hindamise kvaliteedi tagamisel on oluline aspekt hindajate kvalifikatsioon ja väljaõpe.

Ettevõttesisese koolituse kvaliteedi tagamiseks on oluline **toetada ettevõttesiseste koolitajate pidevat kutsealast arengut ja parandada nende töötingimusi (20)**. Edendada tuleks koolitaja kvalifikatsioonide tunnustamist riigi tasandil. Samas tuleks ettevõttesiseste koolitajate puhul vältida liigset reguleerimist, kuna see võib heidutada oskustöölisi saamast ettevõttesiseseks koolitajaks.

Tulemuslik õpipoisiõppe ja tööloppimine: 20 juhtpõhimõtet

Riiklik juhtimine ja sotsiaalpartnerite kaasamine

- **1. põhimõte:** selge ja järjepidev õigusraamistik, mis võimaldaks õpipoisiõppe partneritel tõhusalt tegutseda ning tagaks vastastikused õigused ja kohustused
- **2. põhimõte:** pidev struktureeritud dialoog kõikide õpipoisiõppe partnerite vahel, sh koordineerimine ja otsuste tegemine läbipaistval viisil
- **3. põhimõte:** sotsiaalpartnerite rolli tugevdamine suutlikkuse suurendamise, kohustuste võtmise ja rakendamise eest vastutuse võtmise kaudu
- **4. põhimõte:** süstemaatiline koostöö kutseharidust ja -koolitust pakkuvate koolide või koolituskeskuste ning ettevõtjate vahel
- **5. põhimõte:** kulude ja tulude jagamine, mis toob vastastikust kasu ettevõtjatele, kutsehariduse ja -koolituse pakkujatele ning õppijatele

Õpipoisiõpet pakkuvate ettevõtjate, eelkõige VKEde toetamine

- **6. põhimõte:** toetusmeetmeid, mis muudavad õpipoisiõppe VKEdele atraktiivsemaks ja kättesaadavamaks
- **7. põhimõte:** õige tasakaalu leidmine koolitavate ettevõtjate erioskuste alaste vajaduste ja üldise vajaduse vahel suurendada õpipoiste tööalast konkurentsivõimet
- **8. põhimõte:** keskendumine ettevõtjatele, kellel puudub kogemus õpipoistega
- **9. põhimõte:** selliste ettevõtjate toetamine, kes pakuvad õpipoisiõpet ebasoodsas olukorras olevatele õppijatele
- **10. põhimõte:** ettevõtjate motiveerimine ja toetamine kvalifitseeritud koolitajate ja juhendajate määramisel

Õpipoisiõppe atraktiivsus ja parem kutsenõustamine

- **11. põhimõte:** kutsehariduse ja -koolituse ning muude haridus- ja karjäärivõimaluste omavahelise sidususe edendamine
- **12. põhimõte:** kutsehariduse ja -koolituse ning õpipoisiõppe kuvandi parandamine, edendades nende puhul tiptaset
- **13. põhimõte:** kutsenõustamine, et aidata noortel teha põhjendatud valikuid
- **14. põhimõte:** õpipoisiõppe atraktiivsuse suurendamine kutsehariduse ja -koolituse õpetajate kvaliteedi tõstmise kaudu
- **15. põhimõte:** kutsehariduse ja -koolituse ning õpipoisiõppe atraktiivsemaks muutmine mitmesuguste teadlikkuse suurendamisele suunatud tegevuste kaudu

Tööloppimise kvaliteedi tagamine

- **16. põhimõte:** õpipoisiõppe kvaliteedi tagamise selge raamistiku loomine nii süsteemi, koolituse pakkujate kui ka ettevõtjate tasandil, et tagada süstemaatiline tagasiside
- **17. põhimõte:** selle tagamine, et kutseharidus- ja -koolitusprogrammide sisu vastab ettevõtjate ja ühiskonna muutuvatele vajadustele oskuste järele
- **18. põhimõte:** vastastikuse usalduse ja austuse edendamine õpipoisiõppe partnerite vahelise regulaarse koostöö kaudu
- **19. põhimõte:** õiglase, tõese ja usaldatava õpitulemuste hindamise tagamine
- **20. põhimõte:** ettevõttesiseste koolitajate pideva kutsealase arengu toetamine ja nende töötingimuste parandamine

TÄISKASVANUÕPPE TÖÖRÜHM

Täiskasvanuõppe töörühm on vastastikuse õppe käigus ja kahe uuringu põhjal välja töötanud põhisonumid ja hariduspoliitika alased soovitusel, mille eesmärk on parandada täiskasvanute põhioskusi, süvendada nende digitaaloskusi, tõhustada poliitikat ning suurendada meetmete tulemuslikkust ja sidusust.

Täiskasvanuõppe võib parandada elujärke ja majandust.

Täiskasvanuõppes saavad kasu nii üksikisikud, ettevõtjad kui ka ühiskond. Õppimist jätkavad täiskasvanud teenivad rohkem, nad on tööalaselt konkurentsivõimelisemad, neil on parem tervis ja nad on aktiivsemad kodanikud. Tänu täiskasvanuõppele suureneb ettevõtjate innovaatilisus, tootlikkus, kasumlikkus ja töötajate motivatsioon. See aitab suurendada riigi majanduse konkurentsivõimet ja majanduskasvu.

Puudulike põhioskustega täiskasvanute suur arv on ühiskonna jaoks oluline probleem. Liiga vähestel täiskasvanutel on täiskasvanuõppele juurdepääs. EL on kaugel oma eesmärgist, mille järgi peaks 2020. aastal osalema täiskasvanuõppes 15 % täiskasvanutest.

Täiskasvanute põhioskuste parandamisele on vaja hoogsalt kaasa aidata.

Täiskasvanute põhioskuste hulka kuuluvad lugemine, kirjutamine, suuline keel, arvutamise- ja digitaaloskused. Need oskused võivad parandada inimeste isiklikku arengut, suurendada töövõimalusi ja riikide majanduslikku konkurentsivõimet. Põhioskuste omandamine aitab vähendada sotsiaalset ebavõrdsust ning suurendab kaasatust, ühtekuuluvust ja kodanikuaktiivsust ning parandada vaimset ja füüsilist tervist.

Kõigil ELi liikmesriikidel tuleb aidata veel paljudel täiskasvanutel parandada oma põhioskusi, mida nad vajavad tänapäeva ühiskonnas toimetulemiseks.

Liikmesriikidel tuleb tegutseda tulevikkuvaatavalt, et parandada oma kodanike osalemisvõimalusi ja pakkuda paremaid stiimuleid ning hõlbustada täiskasvanud rändajate ja pagulaste integreerimist.

Vaja on rohkem teavitustegevust ja koostööd, et edendada täiskasvanute täiskasvanuõppes osalemist, mis viib nende kaasamiseni.

Tõhusamad, sihipärasemad teavitamisstrateegiad riiklikul, piirkondlikul ja täiskasvanuõppe pakkujate tasandil võivad suurendada teadlikkust põhioskuste nappusest ning tõsta üksikisikute motivatsiooni oma oskusi parandada.

Liikmesriigid peaksid pakkuma kvaliteetseid, eesmärgipäraseid õppimisvõimalusi ning tekitama nõudluse põhioskuste alase formaalse, mitteformaalse ja informaalsete koolituse järele. Sellised võimalused peaksid kuuluma töötutele täiskasvanutele pakutavate teenuste juurde; koolitus ja kvalifikatsiooni tõstmine on kõige tõhusamad, kui osalemine on vabatahtlik.

Paljud täiskasvanud on motiveeritud õppima, et säilitada töökohta, ning **töökohal pakutavad põhioskuste programmid toovad kasu nii töötajatele kui ka tööandjatele.** Liikmesriigid peavad tegema tihedat koostööd tööandjate ja ametiühingutega, et suurendada töökohal pakutavate põhioskuste programmide arvu ja ulatust.

Selleks et parandada täiskasvanute oskuste taset riigis, on hädavajalikud kvaliteetsed koolituskavad.

Täiskasvanute põhioskuste alane haridus eeldab täiskasvanutele sobivaid õpetusmeetodeid ja kvaliteetseid õppekavasid, mis sisaldavad ehedat materjali kõigist igapäevaelu valdkondadest.

Liikmesriigid peaksid välja töötama esialgse, formatiivse ja summaarse hindamise ja enesehindamise strateegiad, et motiveerida täiskasvanuid ning toetada nende õppimisprotsessi.

Täiskasvanutele põhioskuste õpetamine on keeruline töö ja eeldab eriväljaõpet.

Liikmesriigid peavad pakkuma täiskasvanute põhioskuste õpetajatele ahvatlevaid karjäärivõimalusi ja sobivaid töötingimusi ning kvaliteetset algkoolitust ja pidevat täiendkoolitust, mille keskmes on täiskasvanutele sobivad õpetamisstrateegiad ja teemad.

Täiskasvanud õppijad, kellel on vaja parandada oma põhioskusi, vajavad oma haridustee lõpuleviimisel sageli täiendavat tuge, näiteks spetsiaalseid nõustamisteenuseid, selgeid edasiliikumisvõimalusi ning varasemate õpingute akrediteerimist ja sertifitseerimist. Tõhus toetus suurendab tõenäosust, et täiskasvanu astub järgmise sammu.

Osalemise ja jätkamise soodustamiseks tuleks koolitusprogramme pakkuda inimeste elukohale võimalikult lähedal. Samuti tuleks pakkuda praktilist tuge sellistes küsimustes nagu koolituskulud, sõidukulud, lastehoid ja töölt puudumine. Programmid peaksid pakkuma võimalust jätkata õppimist pärast teatavat õppimisest eemal oleku aega.

Kõigil täiskasvanutel on tänapäeval vaja digitaaloskusi.

Täiskasvanud ei vaja üksnes paremat kirjaoskust, vaid ka paremat *digitaalset* kirjaoskust. **Euroopas on järjest suurem digitaaloskuste lõhe.** Digitaaloskused on põhioskused. Ometi puuduvad paljudel täiskasvanutel oskused, mida nad vajavad elamiseks ja töötamiseks üha digitaalsemaks muutuvas ühiskonnas ja tööturul. Nad ei saa täielikult ära kasutada võimalusi, mida pakuvad digitaalsed meediakanalid, ning neid ohustab suurem eraldatus, kuna järjest rohkem teavet ja teenuseid pakutakse internetis.

Täiskasvanuõppes tuleb laiemalt kasutada digitaalseid vahendeid.

Info- ja kommunikatsioonitehnoloogial (IKT) võib olla ja peaks olema olulisem roll kirjaoskuse omandamisel. **Mobiilseadmed, avatud õppematerjalid ja sotsiaalmeedia pakuvad häid võimalusi täiskasvanuharidusele juurdepääsu laiendamiseks.** Need vahendid võivad olla täiskasvanutele abiks informaalet õppimisel ning parandada formaalse ja mitteformaalse hariduse võimalusi. Praegu aga ei kasutata IKT võimalusi täiskasvanuõppes täielikult ära. Õppijatel peaks olema õigus omandada digitaalsed põhioskused tasuta. Raskesti ligipääsetavate rühmade kaasamiseks on vaja teavitustegevust. Tuleks välja töötada programmid IKT kaasamiseks täiskasvanute kirja- ja arvutamisoskuse arendamiseks.

Tänu nn avatud õppematerjalide revolutsioonile on lootust, et kvaliteetse hariduse vahendid muutuvad kättesaadavaks kõigile, igal ajal, igal pool ja suhteliselt väikeste kuludega. Euroopa Komisjoni hiljutine uuring³ näitab siiski, et paljudes ELi liikmesriikides ei ole see revolutsioon veel täiskasvanuõppe sektorisse jõudnud. Kui liikmesriigid tuginevad selle probleemiga tegelemisel üksnes kasumlikule ja turupõhisele arengule, jääb suur osa IKT pakutavatest õppevõimalustest kasutamata; seega on puuduliku IKT-taristu parandamiseks täiskasvanuõppe valdkonnas vaja ulatuslikke poliitilisi algatusi.

³ „Adult Learners in Digital Learning Environments“ (EAC-2013-0563).

IKT-poliitika peaks tagama hea tasakaalu nelja elemendi vahel:

- selge visioon täiskasvanute digitaalostuste edendamiseks ja digitaalsete võimaluste ärakasutamiseks;
- kvaliteetsete õppevahendite kättesaadavuse tagamine;
- laiahaardelised programmid, millega toetatakse täiskasvanute koolitajaid täiskasvanute oskuste ajakohastamisel ja IKT tõhusal kasutamisel; ning
- uuenduslikud lähenemisviisid, et tagada piisavad investeeringud taristusse ja riistvarasse.

Täiskasvanuõppepoliitika peab olema sidus ja koordineeritud.

Strateegiline pikaajaline sihiasetus jätkusuutliku täiskasvanuõppe pakkumisel ning sellele lisanduv põhioskuste parandamisele suunatud tugev riiklik juhtimine ja süsteemne lähenemisviis toovad kasu paljudes poliitikavaldkondades. Samuti suurendab see oluliselt investeeringute tasuvust, kuna vähenevad sotsiaalkulud ning majandus muutub jõukamaks ja dünaamilisemaks. Lühiajalised, madala kvaliteediga täiskasvanuõppe programmid aga on kulukad ja ebatõhusad.

Täiskasvanuõpe on keerukas poliitikavaldkond. See annab olulise panuse paljudesse muudesse poliitikavaldkondadesse (nt majandus, tervishoid, perepoliitika). Vastutus täiskasvanuõppepoliitika eest jaguneb sageli eri ministriumide ja ametite vahel (nt haridus, koolitus, ränne, õigusküsimused) ning poliitikakujundamise eri tasandite (kohalik, piirkondlik, riiklik) vahel. Selline jagatud vastutus tekitab sageli olukorra, kus täiskasvanuõppepoliitika on killustatud ja selle tõhusus kannatab ebapiisava koordineerimise tõttu.

Täiskasvanuhariduse pakkumisega on seotud paljud valitsus-, erasektori ja kolmanda sektori organisatsioonid. Seetõttu ei ole täiskasvanuõppepoliitika ja täiskasvanuõppe pakkumine tervikuna sageli tõhusad, kuna puudub nende paljude osaliste vaheline koordineerimine; see aga muudab täiskasvanuõppe pakkumise killustatuks ja ebaühtlaseks.

Põhioskuste parandamine toob kasu paljudes poliitikavaldkondades. Tõhus poliitika eeldab tihedat koostööd muu hulgas haridus-, tööhõive-, sotsiaal-, ettevõtlus- ja tervishoiuministriumide, sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna vahel. Koostööd eri poliitikavaldkondade vahel tuleb parandada kõikides liikmesriikides. See on eriti oluline, et viia ellu tõhusaid teavitusstrateegiaid raskesti kaasatavate täiskasvanute rühmade suhtes.

Liikmesriigid peavad tagama, et täiskasvanuõppepoliitika oleks läbi aja sidus, st põhineks pikaajalisel strateegilisel visioonil, samas piisavalt paindlik, et vastata uutele probleemidele, nagu pagulaskriis, ning kohanduda vastavalt kasutajatelt ja järelevalvest saadavale tagasisidele.

Täiskasvanuõppepoliitika peab tuginema tõenditele ja nõuetekohasele järelevalvele.

Täiskasvanuõppepoliitika reformid peavad põhinema kindlatel tõenditel, mis toovad esile kõige tõhusamad tavad ja sekkumismeetmed. Investeerides uuringutesse toimivate lahenduste kohta ja jälgides oma poliitikameetmete mõju, saavad riigid muuta täiskasvanuõppe pakkumise tõhusamaks ja pikas perspektiivis raha säästa. HK 2020 täiskasvanuõppe töörühm on aidanud välja töötada raamistiku, mis võib suunata poliitikakujundajaid täiskasvanuõpet käsitlevate meetmete alaste otsuste tegemisel.

VALDKONNAÜLESTE OSKUSTE TÖÖRÜHM

Valdkonnaüleste oskuste töörühm on aidanud kasutusele võtta keele- ja digitaaloskuste ELi ühise võtmepädevuste raamistiku ning töötada välja sellist tulevast raamistikku ettevõtlusoskuste valdkonnas.

Valdkonnaülesed oskused tööalase konkurentsivõime, innovatsiooni ja kodanikuaktiivsuse saavutamiseks

21. sajandil vajalikud oskused on üha globaliseeruvamas, ühendatumas ja teadmispõhisemas ühiskonnas märkimisväärselt muutunud. Lisaks põhioskustele on järjest olulisemad valdkonnaülesed oskused, nagu probleemide lahendamine, ettevõtlikkus, kriitiline mõtlemine ja digitaalpädevus; see on kooskõlas võtmepädevusi käsitlevate 2006. aasta soovitusega. **Valdkonnaülesed oskused on väga olulised tööalase konkurentsivõime, innovatsiooni ja kodanikuaktiivsuse seisukohast.**

Need oskused aga ei ole kuigi hästi integreeritud formaalharidusse ja koolitusse ning omandatakse sageli informaalsete ja mitteformaalsete õppimise kaudu. Seega on neid **raske määratleda, hinnata ja valideerida ning keerukam õpetada ja õppida**. Hariduse ja koolituse õppekavad ja seotud õpitulemused peaksid neid oskusi hõlmama.

Töörühm käsitles kõnealuseid probleeme. Keskenduti **vahenditele, mis võivad hõlbustada teatavate valdkonnaüleste oskuste õpetamist, õppimist, hindamist ja dokumenteerimist**. Töörühm aitas välja töötada ja arutada **ühiseid võtmepädevuste raamistikke keele-, digitaal- ja ettevõtlusoskuste valdkonnas**.

Kuigi algselt olid töörühma volitused suunatud valdkonnaüleste oskuste vahelise sünergia ja ülekantavuse käsitlemisele, ei arutatud nende oskustega seotud iseloomulikke probleeme, kuna riiklikul tasandil puudus valdkonnaülene lähenemisviis pädevuste arendamisele. Neid küsimusi võiks arutada edasise töö raames.

Keeleõpetuse ja -õppe tulemuste parandamine

Tänu sellele, et keeled on hariduses ja koolituses eelnevalt kaardistatud ja et nende osas on tehtud võrdlev analüüs, olid liikmesriigid kokku leppinud peamistes probleemides ja selles, mis rolli omab **Euroopa Nõukogu Euroopa keeleõppe raamdokument**⁴ nende probleemide lahendamisel.

Peamised järeldused olid järgmised:

- **Mitmekeelsuspoliitika fookus tuleb ümber suunata** keeleõpetusele ja -õppele, mille aluseks on Euroopa keeleõppe raamdokumendi põhimõtete parem mõistmine.
- On vaja **pidevat praktikute koolitamist** Euroopa Komisjoni ja Euroopa Nüüdiskeelte Keskuse koostöös toimuva projekti RELANG⁵ kaudu.
- Tuleks taotleda ja edendada **Euroopa keeleõppe raamdokumendi põhimõtete paremat levitamist ja rakendamist**, eelkõige õppekavade koostamisel, õpetajakoolituses ja hindamisel.
- Rohkem tuleks rõhku panna **enesehindamisele ja formatiivsele hindamisele**, et aidata õppijatel ja õpetajatel paremini suunata keeleoskuse omandamist kogu elu jooksul.

⁴ http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/cadre1_en.asp

⁵ <http://relang.ecml.at/>

- Paremini saab ära kasutada **valdkonnaüleseid/ülekantavaid keelepädevusi**, tuginedes keeleoskuse parandamisel juba omandatud oskustele.
- Korrapäraselt tuleks kontrollida keeleõppe ja -õpetuse asjakohasust, võttes arvesse **tööturu olukorda** ning õppijate, tööandjate ja kolmanda taseme hariduse / täiendushariduse pakkujate ootusi.
- Edendada tuleks Euroopa keeleõppe raamdokumendi tasemete laialdasemat kasutamist läbipaistvuse tagamise vahendina koolide väljastatud tunnistustes, vabade töökohtade, CVde jm puhul, kasutades võimaluse korral **Europassi keeleportfelli**.

ELi digitaalpädevuse raamistik

Digitaalpädevus tähendab midagi enam kui ainult funktsionaalseid digitaaloskusi; see hõlmab info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kriitilist, loominguulist ja osalevat kasutamist.

Selleks et jõuda ühisele arusaamale digitaalpädevusest, lahutati see pädevus koostisosadeks. Eesmärk oli luua pädevusraamistik.

Juba olemasolevas **Euroopa kodanike digitaalpädevuse raamistikus (DIGCOMP)**⁶ on välja toodud viis valdkonda: andmetöötlus, kommunikatsioon, sisuloome, ohutus ja probleemilahendus, mis koondavad 21 pädevust teadmiste, oskuste ja hoiakute näol.

Selle põhjal on eri sidusrühmade (hariduse ja koolituse pakkujad, tööturuasutused, ettevõtjad, nõustamiskeskused, sotsiaalpartnerid ja poliitikakujundajad) toel võimalik välja töötada enesehindamise vahendid õppijatele ja kodanikele, kasutades oskustasemete⁷ kirjeldusi. **Enesehindamise vahendid pakuvad kõigile inimestele võimalust mõõta teadmisi, pädevusi ja oskusi, mida nad on omandanud ja mis neil puuduvad, ning muudavad nende enesetäiendamise ja/või töö otsimise lihtsamaks.**

ELi digitaalpädevuse raamistik pakub õpitulemuste kirjeldusi (Europassi CV) kolme oskustaseme jaoks ning kaheksa oskustaseme jaoks kasutajate vajaduste kohta muudel eesmärkidel (enesehindamine, õppekavade koostamine, võimete hindamine jne).

DIGCOMPi kasutuselevõtt liikmesriikides on osutunud kasulikuks⁸.

Kodanike ettevõtluspädevuse arendamine

Euroopas on loodud mitmeid huvitavaid algatusi, et lisada ettevõtlusõpe formaalsesse ja mitteformaalsesse haridusse. Samas esineb märkimisväärseid erinevusi riikide ja isegi koolide vahel. Üheks probleemiks on erinev arusaam ettevõtlushariduse tähendusest; see ulatub kitsast arusaamast, mis keskendub ettevõtte loomisele, laiema käsitlusviisini, mis hõlmab loovust, riskide võtmist ja innovatsiooni.

Selleks et toetada ettevõtlushariduse arendamist ja selle panust valdkonnaülestesse oskustesse, lepiti kokku ettevõtluse praktilises määratluses:

„Ettevõtlus tähendab tegutsemist võimalusi ja ideid kasutades ning nende muutmist teistele väärtuslikuks. Loodud väärtus võib olla rahaline, kultuuriline või ühiskondlik“.

Pärast konsulteerimist rohkem kui 200 sidusrühmaga (sealhulgas töörühmade ekspertidega) on välja töötatud **Euroopa ettevõtluspädevuse kontseptuaalne**

⁶ <http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC83167.pdf>

⁷ Vt eelkõige DIGCOMPi aruanne, lk 14.

⁸ Vt kaart: <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomp/implementation?search>

raamistik (ENTRECOMP), mis avaldatakse 2016. aasta juunis. See põhineb kolmel pädevusvaldkonnal ja 13 pädevusel ning sisaldab iga pädevuse kirjeldust.

Raamistiku juurde kuulub ELi tunnustatud enesehindamise küsimustik, mis aitab õpetajatel, ettevõtjatel ja üksikisikutel hinnata oma ettevõtlusoskuste taset.

Lisaks lepiti kokku, et liikmesriikide vahel tuleb vahetada häid tavasid, nagu seda tehti seoses poliitikaeksperimentidega või projektiga „Entrepreneurship 360”⁹. Head tavad on kättesaadavad ka portaalis School Education Gateway¹⁰.

⁹ <http://www.oecd.org/site/entrepreneurship360/home/>

¹⁰ <http://www.schooleducationgateway.eu/en/pub/index.htm>

DIGITAAL- JA E-ÕPPE TÖÖRÜHM

HK 2020 digitaal- ja e-õppe töörühm analüüsis uuringutulemusi, jagas häid tavasid ning töötas välja meetodeid ja vahendeid, et parandada digitaal- ja e-õppe kvaliteeti ja suurendada selle kasutamist.

Võrdlusraamistik, mis aitab haridusasutustel arendada innovaatilist ja avatud õpikeskkonda

Haridusele suunatud digitaaltehnikad on saavutanud kõrge küpsusastme; asjakohane taristu, seadmed, tööriistad/tarkvara ja infosisu on järjest kättesaadavamad ja neid kasutatakse üha enam. Ometi on digitaal- ja e-õppe tehnoloogiate kasutuselevõtt liikmesriigiti ikka veel ebahühtlane. Nende integreerimisel on jätkuvalt oluliseks tõkkeks asutuste juhtimine, õpetajate pädevused ja sidusate poliitikaraamistike puudumine.

Poliitikakujundajate ja praktikute hulgas valitseb laialdane arusaam, et **digitaal- ja e-õppe tehnoloogiate optimaalseks kasutamiseks hariduses on vaja terviklikku lähenemisviisi**. Töörühma ja Tulevikutehnoloogiate Instituudi¹¹ koostöös valminud võrdlusraamistik „**The Digitally-Competent Educational Organisation**“ aitab haridusasutustel muutuda digitaalselt pädevamaks. Selles käsitletakse haridusasutuste institutsioonilise muutusega seotud kuut peamist valdkonda: **juhtimine ja haldamine, õpetamise ja õppimise tavad ning kutsealane areng, sisu ja õppekavad, koostöö ja võrgustike loomine, hindamine, taristud**.

Avatud ja innovaatiliste õpikeskkondade kvaliteedi tagamine

Avatud ja innovaatiliste õpikeskkondade kvaliteedi tagamist käsitleti spetsiaalsel vastastikuse õppimise üritusel. Digitaal- ja e-õppe integreerimine haridusse tekitab uusi kvaliteedi tagamisega seotud küsimusi ja probleeme vähemalt kolmest, st õppija, õpetaja ja haridusasutuse vaatenurgast. Puuduvad **selged ja terviklikud kvaliteedi tagamise suunised**. Sellised suunised võiksid:

- innustada arendama digitaalselt pädevaid haridusasutusi ning õpetajate ja õppijate digitaalpädevust;
- võimaldada spetsialistidel hinnata digitaal- ja e-õppe kvaliteedi eri aspekte ning edendada kvaliteetsete digitaalsete ja avatud õppematerjalide kasutamist;
- aidata õpilastel arendada suutlikkust kriitiliselt ja sõltumatult hinnata digitaalsete ja veebipõhiste materjalide kvaliteeti.

Digitaalse infosisu loomine ja kaasamine kõikidel haridustasemetel

Kättesaadavad ja kvaliteetsed avatud õppematerjalid võivad aidata muuta haridus- ja koolitustegevuse avatumaks ja individualiseeritud õpet sisaldavaks. Enam on vaja pingutada selle nimel, et parandada **suuremahuliste katseprojektide** kaudu olemasolevate platvormide kasutatavust. Sellised katseprojektid aitavad paremini mõista, kuidas õpetajad avatud õppematerjale kasutavad.

Avatud õppematerjalide kasutamisel takistab üleeuroopalist koostööd endiselt keelebarjäär, seda eelkõige koolihariduses. Lisaks raskendab üheselt mõistetavate ja kasutatavate taksonoomiate ja kvaliteedinäitajate väljatöötamist õppekavade erinevus.

¹¹ Tulevikutehnoloogiate Instituut on osa komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskusest.

Õppekavade üksikasjalik kaardistamine õppevahendite jaoks võib tulla kasuks õppevahendite piiriülesel kasutamisel ning aitab kaasa igat liiki digitaalsete õppematerjalide kasutuselevõtule.

Samuti võib riikides, kus avatud õppematerjalide kasutajaid on vähe, olla raske määrata kindlaks nende õppevahendite jätkusuutlikku mudelit. Kasulikuks võib osutuda **avatud õppematerjalide alase riikidevahelise koostöö jätkusuutlike mudelite** uurimine.

Avatud õppematerjalide hoidlate kättesaadavamaks muutmine

Avatud õppematerjalide kasutuselevõttu takistab õppematerjalide ühtsete metaandmete ja ühiselt kokku lepitud taksonoomiate puudumine, kuna see raskendab õpetajatel nende vajadustele vastavate õppevahendite kvaliteedi ja asjakohasuse hindamist.

Edasises töös avatud õppematerjalide edendamisel tuleks arvesse võtta kvaliteedi tagamise mõõdet ning samuti taksonoomia ja metaandmete standardimist. **Metaandmete suhtes kokkulepitud miinimumstandardid võivad suurendada avatud õppematerjalide ja muude digitaalsete õppematerjalide kasutuselevõttu.**

Rohkem selgust autoriõiguse osas

Kehtiv autoriõiguse raamistik on haridusspetsialistide jaoks ülemäära keerukas¹². Lisaks kipub praegune õigusraamistik soosima pigem analoog- kui digitaaltavasid. **Praegu käimasoleva autoriõiguse Euroopa raamistiku läbivaatamise ning siseriikliku õigusesse ülevõtmise juhtpõhimõteteks peaksid olema lihtsus ja selgus.**

Kehtivas raamistikus haridus- ja koolitusspetsialistide ees seisvad probleemid nõuavad sageli õiguslike ekspertteadmisi. **Kasutamise takistuste kõrvaldamisele võib kaasa aidata selliste kontaktpunktide loomine, kus antakse õpetajatele nõu digitaal- ja e-õppe alase autoriõiguse kohta.**

Kindlaks on tehtud digitaal- ja e-õppe olulised suundumused

Peamised suundumused on järgmised.

Mobiilsed tehnoloogiad ja kiirem kodune internetiühendus on toonud kaasa **uued hübriidõppe vormid, milles on kombineeritud formaalne, mitteformaalne ja informaalne õppimine.**

Haridussüsteemid on nüüd avatud uutele osalejatele¹³ ning õpetajad ja õppijad saavad luua tugevaid ja kaasavaid kogukondi, mis toetavad mitmekesiseid õppimiskogemusi.

Sotsiaalmeedia ja digitaal tehnoloogia üldine levimus ühiskonnas on näidanud, et haridusasutustel tuleb õpikeskkonda avada, et toetada tööalast konkurentsivõimet ja kodanikuaktiivsust.

Digitaalseid ja avatud õppematerjale saab kasutada, jagada ja kohandada erinevates õpikeskkondades ning see võimaldab õppijatel olla õppematerjalide kaasautoriks ja tagada autentsema õppimiskogemuse.

Veebipõhisest tegevusest saadud andmeid võib kasutada õppimise, õpetamise ja hindamise individualiseeritumaks muutmiseks (õpialalüüs). Praegu on õpialalüüsi kohta Euroopas vähe poliitikat ja tavasid suunavaid teadusuuringuid, sealhulgas sellistes küsimustes nagu andmete puutumatus ja kaitse.

¹² Avatud õppematerjalide litsentsimise *de facto*-standard on [Creative Commons](#).

¹³ See on peamine sõnum teatises „Avatud haridusruum”. [COM\(2013\) 0654 \(final\)](#).

Töörühma peamised sõnumid

Tegelemine **innovatsiooniga nõuab terviklikku lähenemisviisi** ja osalejate kaasamist kõigil haridussüsteemi tasanditel. Õpikeskkondade avamisel ja uuendamisel on palju mõõtmeid, mis ulatuvad kaugemale digitaaltehnoloogia kasutamisest.

Võimalikuks on saanud **uued** asutuste- ja piirideülesed **partnerlussuhted ja koostöömeetodid** ning neid tuleks soodustada.

Individualiseeritud õpe, mida võimaldab digitaaltehnoloogia, võib aidata õpitulemusi oluliselt parandada.

Digitaalpädevuse ja -oskuste omandamist ei saa lahutada õppeprotsesside korraldusest ega õppekavade pedagoogilistesse tavadesse ümberpanemisest.

Digitehnoloogia kasutamine tähendab, et kogutakse rohkem andmeid õppimisprotsesside kohta. Sellise õpialalüüsi abil on võimalik muuta õppimist oluliselt individualiseeritumaks ja paremaks. Samas **tekitab õpialalüüs ka isikuandmete kaitse, säilitamise ja puutumatus küsimusi**, millega tuleb tegeleda. Rohkem tuleks toetada Euroopa teadusuuringuid, et aidata kaasa tõenditel põhineva poliitika kujundamisele.